

RECOMANACIONS PER FER UN TREBALL DE RECERCA DE MEMÒRIA HISTÒRICA

El treball de recerca (TR) del batxillerat representa una oportunitat d'introduir-se en l'aplicació d'una metodologia de recerca. Per als TR basats en la memòria històrica, primer cal diferenciar entre memòria i història. La memòria és el record d'un passat per part d'individus i col·lectius, d'allò que van experimentar o d'allò que creuen haver viscut. Per tant, és necessàriament selectiva i afectiva. La història, pel contrari, és l'intent — encara que incomplet — de restituir el passat d'una manera argumentada i problematitzada, a partir de varietat d'evidències i seguint un mètode d'anàlisi científic. Un treball de recerca basat en relats de memòries individuals i col·lectives ha de poder integrar-les en un conjunt explicatiu per mitjà de mètodes d'anàlisi històrica. Caldrà, per tant, incentivar que l'alumnat analitzi històricament les memòries obtingudes per obtenir una imatge al més completa possible dels fets.

També és important que:

- l'objecte i l'objectiu de la recerca estiguin molt delimitats i siguin adequats a l'edat i la formació de l'alumnat i a les possibilitats d'accés a les fonts.
- es recomani a l'alumnat fonts d'arxiu i bibliografia per documentar-se, així com mètodes d'anàlisi i síntesi de la informació obtinguda, convencionals i digitals.
- se suggereixi a l'alumnat possibles temes d'història local poc estudiats i es proporcioni el contacte amb arxius, biblioteques, centres d'estudi, museus, etc.
- en el cas que s'usin fonts orals, s'aprofundeixi en la tècnica de recollida i documentació i en la protecció de dades.
- es recordi com s'han de citar les fonts.
- s'acompanyi l'alumnat per obtenir informacions procedents de fonts variades i autèntiques i per contrastar-les i interpretar-les críticament dins el seu context.

La irrupció de la intel·ligència artificial (IA) planteja reptes. Sens dubte, facilita alguns processos, però cal acompanyar l'alumnat a l'hora d'utilitzar-la. D'altra banda, cal assegurar que el treball sigui al màxim d'inèdit possible, que aportï alguna perspectiva nova sobre un tema i que sigui genuí, de manera que l'alumnat aportï evidències del seu procés de recerca.

Podem distingir tres parts principals en un TR: introducció, cos del treball i conclusions, a banda de la bibliografia i documentació i dels annexos (si s'escau).

1. Introducció

Ha de servir per introduir el lector en els elements clau del treball, com els objectius o hipòtesis de partida, la metodologia emprada, la tipologia de fonts històriques i l'estructura bàsica. També pot incloure l'interès o la motivació personal per l'elecció del treball.

Algunes preguntes que poden ajudar a redactar la introducció:

- Què em proposo?
- Quina ha estat la meva motivació inicial?
- Com assoliré els meus objectius?
- Quins tipus de fonts utilitzaré: orals, documentals, bibliogràfiques, materials...?
- Quins mètodes d'anàlisi utilitzaré?
- Quina bibliografia hauré de fer servir?
- Com s'estructura el treball? Com es justifica aquesta estructura?

2. Cos del treball

És el desenvolupament de la recerca pròpiament dita. Usualment, inclou el marc teòric, el context i el conjunt de les aportacions fruit de la recerca duta a terme. Cal estructurar aquest apartat des d'allò més general a allò més específic, amb tants apartats i subapartats com calgui. La part més complexa és anar teixint la informació aportada per la pròpia recerca amb el marc teòric i el context històric.

Algunes preguntes que poden ajudar a realitzar el cos del treball:

- De quin marc teòric parteixo per aproximar-me a l'objecte d'estudi?
- Quin és l'estat de la qüestió del fenomen que investigo?
- Quins elements del context històric he d'explicar per emmarcar l'objecte d'estudi?
- Com exposo de manera ordenada i lògica les meves recerques?

3. Conclusions

És un dels apartats crucials del treball, ja que implica fer recapitulació de la recerca. Ha d'incloure de manera visible les aportacions de la recerca duta a terme en el coneixement d'un fet o fenomen determinat; allò que ha aportat i que fins ara era desconegut o poc estudiat, o bé la revisió d'allò que existia sota una nova perspectiva o aproximació.

Els resultats han de poder donar resposta als objectius o hipòtesis de partida. Es poden incloure altres elements, com les dificultats de la recerca, la possibilitat de continuar-la en un futur i els agraïments, tot i que també poden posar-se a la introducció. La presentació de resultats pot tenir, complementàriament, altres formats: pàgina web, documental audiovisual, guió dramatitzat, etc.

Algunes preguntes que poden ajudar a fer les conclusions:

- Quins resultats he obtingut en funció dels objectius proposats? Com i per què els presento en un format determinat (si escau)?
- Quines hipòtesis s'han confirmat i quines s'han rebutjat i per què?
- Quins elements nous o inèdits ha aportat la meva recerca en relació amb el fenomen estudiat?
- Quins elements han dificultat la meva recerca i com ho he solucionat?
- Quins col·lectius, entitats o persones m'han facilitat la recerca?

4. Bibliografia i documentació

Al final del treball s'afegeix un apartat amb totes les referències bibliogràfiques i altres tipus de fonts documentals, ajustant-se a les normes de citació habituals.

5. Annexos (si escau)

Opcionalment, el treball pot incloure altres materials complementaris o de suport que no s'han inclòs en el cos del treball.

PREGUNTES FREQUENTS DE L'ALUMNAT

Cal tenir necessàriament una hipòtesi inicial?

És molt important que sempre hi hagi com a mínim un punt de partida: què vull investigar i per a quina finalitat; què espero trobar o confirmar, partint del coneixement actual sobre un fet.

Treballar amb hipòtesis permet delimitar els objectius de la recerca; en cas contrari, hi ha el risc de trobar resultats inconcrets o superficials. També ajuda a contrastar el coneixement actual sobre un fet o fenomen amb el nou coneixement aportat per la recerca duta a terme. En el decurs de la recerca, podem redefinir aquest punt de partida i al final hem d'aportar proves que confirmin o refutin la hipòtesi.

Què és el marc teòric d'una recerca?

S'entén per marc teòric les principals línies d'estudi que emmarquen la nostra recerca; és a dir, què s'ha dit anteriorment sobre els mateixos fets, època, societat, política, cultura, etc. Això pot implicar fer una revisió bibliogràfica per establir l'estat de la qüestió sobre el fenomen treballat, o bé situar i definir clarament els conceptes que usem i les fonts en què ens basem. Podria ser que hi hagués línies d'estudi diferents o contraposades sobre la interpretació del mateix fenomen. També es poden fer vincles amb aproximacions teòriques com, per exemple, la perspectiva de gènere.

Què ha de contenir el context històric?

El context històric és un conjunt de circumstàncies i situacions que envolten els esdeveniments històrics i l'imaginari de les persones en una determinada societat i moment. El context ha de servir per emmarcar el fet històric; per tant, cal triar només aquells elements que ajudin el lector a situar el fet en el moment històric i comprendre quins trets socials, polítics, econòmics, culturals... influeixen sobre el fet estudiat. Si es fa un apartat exclusiu, ha de ser un apartat breu en relació amb la dimensió del treball; també es pot optar per emmarcar els fets historiatats dins el seu context, sense fer un apartat separat.

Cal diferenciar una part teòrica d'una part pràctica?

En algun altre tipus de treball com, per exemple, un treball de laboratori de ciències, podria tenir sentit diferenciar la part teòrica de la pràctica. En el cas d'un treball de memòria històrica, és important que els elements fruit de la recerca dialoguin amb el context històric en el qual s'inscriuen i puguin reforçar, revisar o aportar noves informacions en relació amb l'estudi de l'objecte, fenomen, persona o col·lectiu.

Cal incloure una enquesta o qüestionari obligatòriament?

No, si no aporta elements per a la recerca o si no és proporcionalment representativa. Les eines metodològiques han d'estar al servei dels objectius del treball.

Puc fer un treball de recerca basat en les vivències d'algun familiar?

Sí, les memòries familiars poden ser objecte de recerca, seguint la metodologia històrica.

Quins materials han d'anar als annexos i quins han d'anar al cos del treball?

En cas que s'hagin emprat sistemes per recollir i classificar informacions de diferents fonts (arxivístiques, orals, etc.), si es volen incloure, poden anar a l'annex. En el cos del

treball es poden fer referències a parts d'aquests materials per reforçar la tesi del treball. Per exemple: en l'annex es pot incloure la totalitat d'una entrevista i, en canvi, en el cos només s'haurien de posar els extractes imprescindibles.

Com i per què s'han de citar les fonts d'informació?

En tota recerca, és fonamental referenciar les fonts d'informació consultades perquè els lectors sàpiguen en què es recolzen les idees exposades. En general, dins el text es posen les citacions que siguin necessàries i al final del treball s'afegeix un apartat de totes les referències bibliogràfiques i altres tipus de fonts, ajustant-se a les normes de citació habituals.

Quantes pàgines ha de tenir el treball?

No hi ha un nombre òptim de pàgines (excepte si el centre ho ha establert), però es considera que al voltant de 50 pàgines (sense comptar els annexos) ha de ser suficient, tenint en compte una dedicació de 70 hores de treball aproximadament. Caldrà, doncs, seleccionar la informació adient i sintetitzar els resultats de la recerca. Més quantitat no equival necessàriament a més qualitat.

Puc usar la IA?

Per ser usuari de la IA cal tenir 18 anys (per a menors cal un permís de la família). Diverses eines d'IA, amb l'ús adequat de les indicacions (*prompts*), poden ser útils per concretar objectius, planificar tasques i cercar informacions, si bé cal verificar-ne la veracitat. També n'hi ha que serveixen per traduir documents, corregir textos, fer resums... En cap cas, però, la IA pot substituir un procés de recerca propi i genuí.

ENLLAÇOS D'INTERÈS

Informació general

[Informació general sobre el TR a la XTEC](#)

Exemples de TR i propostes de temes

[Memorial Democràtic](#)

[Arxiu Nacional de Catalunya](#)

[Portal de memòria i història de Manresa](#)

Guies específiques

[Elaboració d'un TR de ciències socials](#)

[Eines per a treballs de memòria oral](#)

[Com citar i gestionar la bibliografia](#)

Premis

[Premi de Recerca en Memòria Democràtica del Memorial Democràtic](#)

[Premi Irla de Recerca Històrica](#)